

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТА МЕСЕЧНО НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 30, А НА СТРАНУ 40 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

КРАЉЕВА СЕЈА.

(Наставак.)

Душан.

Нека!

И томе ће јаду Душан краја наћи. (грли је).
Сутра ја полазим с оцем у бој! Кад га
У борби уверим, да је ова мишца
Доста снажна, да му замени војнике
Крувисане снахе, причаћу му тада,
Да је српском краљу доличнија ћерка
Српскога војводе, но гиздаво јато
Суседних кнегиња. Идем. С богом, душо!
Љубав твоја биће мени тврди оклоп.
Ти ме љубиш, веруј, победиће Душан
Тамо па и овде. Победа је наша!
За то време нек те моја љубав тени.
Сад с богом. (полази.)

Марица.

Душане! Још један тренутак
Пре но умрем, само још један тренутак!

Душан.

Маро, сунце моје! Немој страшним речма
Да јадиш растанак.

Марица.

Ох та црна слутња!
Већ ми срце кочи.

Душан (грли је).

Варљива је слутња;
Не веруј јој; она мора издахнути
Пре а после у мом наручију. Чекај
Док се натраг вратим. Гледаћеш очима
За какова дела бог човека ствара.
Донде нек те љупко надање утеши.
С богом! (Одлази.)

Марица (потрчи за њим с раширеним рукама.)

Стани — једну — речцу — само — (пада).
(Застор пада.)

ЧЕТВРТИ ДЕО.

1. ПОЈАВ.

(Дворана са двоји врати, **Стеван** у војничкој одећи,
наоружан, води **Теодору** у мушкој одећи, са веза-
ницм на леђи рукама).

Стеван.

Тако!

Ево овде, рече, ваља да чекамо.
Ух, чисто сам сустао; богме је та војна
Мучан занат! Ху! Ма ништа само
Кад смо победили! Ура, победа је вазда
У Србина; — то сам још од деда
Слушао! Ох победо, како си ми слатка
(пада уморен на патос).

Кад изрекнем само твоје име, чисто
И да нисам више уморан. — Па гледај
И робља се јунак нахватао. Какво
Младо робље; ја га чисто жалим —
(Теодори.) Шта не седнеш. Теби наше го-
стољубље
Ништа не одриче. (Пружа се).

Теодора (која је међу тим замишљено стајала.)

(Јетко.) Ропкиња — — Теодора!

А сјајно јој племе влада богатим истоком.
Стеците се са мном паклене фурије,
Да се насмејемо грохотом. Ја ропкиња!
Пако нек прогута продрзљивца оног,
Кој' окаља ове руке срамном свезом. —
Нек' се погне тамном облаку на леђа,
Достигнуће њега и ту моја стрела;
Нека се загњури у плаву пучину
Мора, и ту ће га домашити моја
Рука. Ишчунаћу из сред врела срца
Црну душу, да је опреим у пак'о;
У тело ћу ноште зарит' и чунаћу
Живо месо, комад за комадом, па ћу
Грабљивим тицама врљати га у вис,
А кости нек глоћу горска зверад; па кад,

Месечина њино бледило доврши,
Тада нег причају путнику, како се
Увређена жена осветити уме. —
Ох крвна свето, не изостај дуго,
Да ме нестриљење живу не умори!

Стеван (тихо.)

А што овај бунца у сред подне?

Теодора.

Ко си

Ти? Говори!

Стеван.

Ја сам слуга мога младог

Господара.

Теодора.

Лепо, ко ти је господар?

Ја га не познајем.

Стеван.

Ха, ха, добро збориш.

Доиста си мудар. И ја га до данас
Нисам познавао, ал' сад дивно знадем
Да је јунак.

Теодора.

Има гомила јунака

У свету; који је тај твој?

Стеван.

Он је први

У твојој гомили.

Теодора (тихо.)

Млад је за лукавца:

То је неки блесан (јасно)

Ти си превећ вес'о:

Нека шала; само изреци ми име
Твога господара.

Стеван.

На што?

Теодора.

Хоћу да знам

Ко ме ј' заробио.

Стеван.

Немој да се стидиш:

Он је добар јунак.

Теодора (злбно).

Међ' женама!

Стеван.

Како?

Међ' женама? Сад као да се и ти шалиш.
Нисмо ваљда дошли овде да с' женама
Мејдан поделимо.

Теодора.

Већ да их робите.

Стеван.

Аха, схваћам. Ти се, рекао бих, плашиш
Да не уловимо и твоју девојку.
О небој се: у нас има девојака
По сто пута лепших него овде. На част
Вама ваше цуре.

Теодора.

Ти си ваљан јунак.

Стеван.

Мислим да је тако. С неваљалсва нисам
Ваљда пост'о слугом у краљевој кући.

Теодора (с уздржаним једом.)

Кад ти, слуга, бројиш толике врлине,
Колико их мора имат' онај кога
Служиш.

Стеван.

Кол'ко глава од двадесет лета
Има длака. Број их ти сам, ја не могу.
Делије, као што је мој краљевић,
Не израсту за ноћ, као печурке, да их
Свака кукавица сутра ногом гази:
Векови протичу док такви дорасте.
Ал' су они чвршћи од бела јавора;
Заљуља л' га бура, сломити га не ће.

Теодора (замишљено.)

Ох тако је! Душан! — Његова рокиња.
Палеологов слуга зароби му сестру!
Ух паклена судбо, избави ме, ал' ће
Разуздане страсти моје починити
Нечувена дела. Ха крвниче, ти си
Ове руке свез'о. Али још ме ниси
Заробио, још ме ниси понизио. Теби ће
Плен умаћи, ма га живе главе стало.
(Јасно.) Ти си велиш слуга српског краља?

Стеван.

Данас

И до века.

Теодора.

Збори промотрено. Зар ти
Знадеш што те сутра чека?

Стеван.

Како

Да то не знам!? Мене сутра чека софра
Где се пуше чанци; чека ме постеља
Као у своме дому. Ето што ме чека!

Теодора.

Можно

Да те чека још што друго, ако мене
Послушаш —

Стеван.

Да чујем. —

(Наставиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

У Вуковару, 24. јуна.

У четвртак 1. јуна гледали смо овде први пут две шаљиве игре: „Женске сузе“ и „У петак.“ Оба ова комада допала су се. Наши глумци и глумице одликовали су се у њима сложном игром својом, особито у „Петку“ показали су лепу вештину. У „Женским сузама“ кварио је целину Рашић, који се као Пера и сувише ачио и пренемагао, а сигурно за то, што је мислио, да ће се публици тако боље допасти. Хладноћа, којом му је публика пратила игру тога вечера, ваља да ће га обавестити, да се не сме грешити на рачун карактера, који приказујемо, па ма то и у „Вуковару“ било.

У суботу 3. јуна видесмо први пут овде: „Фабричара.“ Необична тишина, која је у публици била за цело време ове представе, јасно доказује, да је наша публика живом пажњом пратила овај комад и да јој се допао, и заиста мало ће бити у нашем позоришном зборнику комада, који имају таку лепу тенденцију и здрав морал. Писац је веома вешто и живо нацртао еуд води то, кад жена почиње заборављати на дужности своје према мужу и деци својој. Показао јој је тај пут, али јој није дао да падне, као што то бива у данашњим помодним француским драмама, него је зауставио на крај понора, у који се већ хтела била сурвати. Хвала му на уживању, ког нам је тога вечера прибавио, а хвала и нашим вредним глумцима, који су сви редом гледали, да изнесу карактере онако као што их је писац нацртао.

У недељу 4. јуна гледасмо на даскама што свет значе „Париску сиротињу“. Овај је комад тако пун позоришног ефекта, да му једва чегаш краја, па ти и не пада на памет да има седам раздела. Бадава, Французи су ти највећи мајстори што се тиче писања позоришних дела на ефекат: држе те до последњег тренутка у запетости. Тој запетости дали су потпуна израза наши

врсни представљачи својом складном игром, која те је приморала, да свом пажњом својом пратиш и комад и игру њихову. Особито се одликоваху: Суботић (Вилбрун), Телечки (Шлантроз), Лукић (Берније), Маринковићка (Бернијерева), Л. Маринковићева (Алида), К. Савићева (Антоанета), Ј. Поповићева (Регина), Рашић (Бито), Лесковић (Андрија), Недељковић (Рокфељ), Л. Хаџићева (Клодета),

Ова је представа знатна била још и по томе, што је света у арени пуно било.

У понедељник 5. јуна даван је овде први пут: „Цар Петар велики као лађар.“ Представа је испала као што се само може пожелети. Рашић (Фан-Бет) непрекидно је на смех наводио публику својом умереном игром. Допадаше, којом му је публика игру пратила, најбољи му је доказ, да и ми вуковарци не маримо за сувишно „ачење и дедачење“ на позорници. Све „сос мера!“ Особито су се допале песме, којима је овај комад зачињен. Тако се на бурно захтевање морала поновити сватовска песма „винце је текло“ при крају првога, и песма „добро нам дош'о“ при крају другога чина. Обе ове песме удесио је за певање и за музику наш честити компониста Даворин Јенко, а мешовити позоришни певачки збор показао је, да уме лепо певати и да има вештога учитеља у своме капелнику А. Милчинском.

У четвртак 8. јуна приказиване су две лепе, живе шаљиве игре: „Муж у клопци“ и „Шоља теја“, обе први пут. Оба комада јако су се допала. Први је у особитој доброј вољи одржао свет све до краја, што се има приписати и живој игри наших глумаца. Недељковић (Хектор), К. Савићева (Лујза), Рашић (Жан) и Л. Хаџићева (Жоржета) тако су живо и с добром вољом играли, да је та добра воља прешла и на публику, па тако не беше краја смеху. Осим тога Рашић и Л. Хаџићева певали су песму, коју је капелник народног позоришта А. Милчин-

ски за овај комад компоновао, тако лепо, да су је морали поновити на бурно захтевање. Што и други комад није тако складно ишао као први, томе је понајвише узрок Марковић, који ни говором, ни кретањем својим није могао да буде барон Вилдељ. Сваки час прелазео је у патетичан говор, а кретања му беху једноставна, никад у складности са речима. Ј. Маринковићка (бароница), Телечки (Кануфле) и Лукић (Јован) беху на своме месту. Добра игра њихова није дала да комад пострада са неспретне игре Марковићеве. Још ми ваља с хвалом споменути и пуну угуса тоалету Ј. Маринковићке, која је, као свагда, према улози била обучена, а овога се вечера још и два пута преоблацила.

У суботу 10. јуна гледали смо „**Марију Стјуартову**.“ Тај је комад овде први пут даван, и то на потпуно задовољство наше публике, која је арену напунила. Насловну је улогу одиграла М. Гргурова, члан народног позоришта у Београду. Г. М. Гргурова, од како је не видесмо у Вуковару, јако је напредовала у представљачкој вештини: кретања су јој лепа, говор природан, а и глас јој је знатно ојачао. Њена добро промишљена и лепо изведена игра са свим нас је задовољила. Особито јој је добро пошао за руком приказ у врту између ње и сестре јој Јелисавете. Сваки осећај, па после сваки прелаз из једнога осећаја у други беше означен и говором и кретањем и изразом на лицу као што треба. После тога приказа беше представљачица бурно изазвана и цвећем и венцима поздрављена. Ј. Маринковићка била је само охота краљица, али не уједно и претваралица и увређена жена. Телечки (Лестер) и Недељковић (Мортимер) одговорили су својим задатцима, а тако исто и други представљачи редом чинили су све што су год могли, да представа добро испадне.

У недељу 11. јуна представљан је: „**Стари бака и његов син хусар**.“ Кад би наши вредни глумци сваки комад с таквом ватром

и вољом приказивали, као овај, то би све наше представе ишле као да су „намазане.“ Истина, да и овај комад не иде више онако добро, као што је ишао, док је Букала повојни Маринковић, а Ленку Д. Ружићка представљала, али ипак нема му се много приговарати. Телечки био је онај исти чича Мија као и пре, дакле да не може бити бољи, Зорић је као Првенко сам себе надмашио. Ј. Маринковићева имала је и сада дивно изведених момената, као у приказу с оцем где му казује да не ће поћи за арендаша, али ће тек онда потпуно ваљати, док целу улогу једноставно изведе, а то ће бити чим је више пута одигра. Лугумерски, глумца са београдске позорнице, представљао је Лацка, али му на игри не могосмо приметити, да београдска позорница, као што неки веле, од сваког, па и лошег глумца, прави одмах и вештага. Суботић (Букало) и А. Телечкова (Ленка) чинили су све што су год могли, али ми за то опет не могосмо заборавити Маринковића и Ружићку. Још од А. Телечкове као да ће се моћи истесати Ленка, ал' од Суботића Букало тешко. Рашић је и опет био, као што га је неки критичар у вашем листу назвао „његово величанство Никица нигицисимус:“ играо је за децу и за галерију.

У уторак 13. јуна даван је: „**Млетачки трговац**.“ Ј. Телечки као Шајлок и М. Гргурова као Порција развили су тога вечера своју лепу представљачку вештину на потпуно задовољство публике, која им је игру допадањем пратила. И игра њихова, а и цела представа испала би много боље, да се није у трећем чину подигла граја око арене у врту. Та граја трајала је више од по сахата, а постала је отуда што је много труда и времена стало, док је светина у врту похватала и повезала неке лопове, у којих су нађени неки украдени сатови и револвери и друге неке справе за обијање и пробијање врата и брава.

У четвртак 15. јуна: „**Тамница**.“ Ова шаљива игра одиграна је добро. Телечки је

био прави Небригић, а и Недељковић (Сенковић), Лесковић (Перишић) Ј. Поповићева (Марица), Ј. Маринковићка (Полексија), Зорић (Кључаревић) и Л. Хаџићева (Милица) упели су се, да у доброј вољи одрже публику, што им је и испало за руком.

У суботу 17. јуна имали смо у правом смислу речи потпуног уметничког уживања. Тога вечера давана је „Сплетка и љубав“, и то тако складно и лепо, да би нам могла и многа већа, па и многа „дворска“ позоришта завидети. Лујзу је приказивала М. Гргурова, Милера Мандровић, а Вурма Телечки, а тиме сам све рекао. Такав трифолијум могао би на дигу и укусу служити свакој позорници. Тако исто заслужују свако признање и похвалу: Недељковић (Фердинанд), Ј. Маринковићка (Милфордова), Зорић (Валтер), Ј. Поповићева (Милерка) и Рашић (Калб), који су складном игром својом толико учинили, да се ми не сећамо боље представе од ове, од како је Вуковара. Рашић заслужује још похвалу и с тога, што није ни најмање претерао, ма да му се за то доста прилике даје у улози калбовој, и по допадању, којим му је пратила игру публика, могао се уверити, да се можемо допасти и ако се не дедачимо. Г. М. Гргурова, која се овде у гостима код своје родбине налазила, ступила је у улози лујзиној као гост последњи пут пред овдашњу публику, и то, као што чујемо, сва три пута бесплатно из чисте љубави и благодарности према нашем позоришту, којег је некада члан била. Живела!

У недељу 18. јуна: „Ђурађ Бранковић.“ Представа је ишла да је милина била гледати. А и како не, кад је Бранковића Мандровић приказивао. У тој је улози Мандровић заиста „величанствен.“ У трећој радњи није остало ока, које није засузило: тако је знао игром својом потрести свакога. Велика штета, што је сметала представи олуја, киша и гром, који је за време представе при крају друге радње у шталу домобранског коњаништва ударио и исту

запалио, те је тако у публици за неко време велики жагор и хука буга била.

У уторак 20. јуна представљан је овде први пут: „Гроф Есекс.“ Ми смо јако захвални управи нашег позоришта што нам даје све по избор комаде, и што све представе тако складно иду, да су стекле потпуна признања и у овдашњег страног света, који наше позориште у великом броју полази. Тим ћемо начином нашим противницима и непријатељима „и с ове и с оне стране Лајте“ најбоље доказати, да ли смо ми „културфеиг.“ О самој представи имам толико рећи, да је испала веома добро. Мандровић је као гроф Есекс синио тога вечера као сунце јарко, а сви други вредни представљачи наши блистали су се као светле звезде на своду нашег позоришног неба. Само тако сложено напред, па ћемо доћи на висину, где вас чекају нечувени венци вештачке славе. На крају представе изазван је бурно најпре Мандровић, па после готово сви остали представљачи главнијих улога.

У четвртак 22. јуна: „Париски кочијаш.“ Данас опет имадосмо за доста прилике, да се дивимо вештачкој игри нашег милог госта г. Адама Мандровића. Те вештачке мирноће, која карактерише сваког правог уметника, тог природног играња, које не тражи да се публици на силу допадне, не приметисмо ни на једном глумцу нашем. Не знам како стоји наше позориште, ал' би свакако велики добитак био, кад би се гледало, да се нашем позоришту прибави така снага као што је г. А. Мандровић, па било то сад или с временом. Свакако би ваљало да о томе воде бригу они, који су на то позвани, а ја овде изричем само скромну жељу наших вуковараца. Уз Мандровића заслужују да се с похвалом спомену: Ј. Маринковићка (Мадлена), Суботић (Дарецо), К. Савићева (Марија), и Рашић (Пијер). Недељковићу (Роже) имали бисмо само толико приметити, да ни аристократе не седе у својим собама у белим рукавицама, кад су на узору. И рукавица, као и све друго на позорници, том свету у маломе, има својих закона, које мора сваки глумац знати, ако не ће да се огреши о правила „етикеције.“ I.—p.

Д И Ш Т И Њ И.

П О З О Р И Ш Т Е.

(Народно позориште у Београду.) Први дан Духова беше последња представа ове сезоне. Давао се комад „Граничари.“ Сав доходак од ове представе одређен је глумцу М. Цветићу, који пати од залале очију и налази се сад ради лечења у Бечу.

Други дан Духова даван је у овдашњем позоришту концерт у корист чешких поплављеника. На концерту је суделовало позоришно и београдско певачко друштво.

(Народно позориште у Загребу.) За 13. (25.) месеца јуна заказана народна опера „Љубав и злоба,“ од Лисинскога, одгођена је због смрти дра Деметера.

УМЕТНОСТ И ВЕШТИНА.

(Вуковарско српско певачко друштво Јавор), у друштву са српским народним позориштем, приређује у арили „код лава“ за четвртак 29 јуна (11 јула) сјајну беседу, које је чисти добитак намењен благајницима оба та друштва. — Распоред: I. део. 1. Туга од Хорешкега, певаће мушки збор; 2. Рондо бриљан, од Хумла, за клавир, уз пратњу квартета; 3. Последња ружа, од Флотова, певаће, уз пратњу свирачког збора, А. Телечкова; 4. Декламација Лазе Телечког; 5. Полка, мешовити збор, певаче Јавор. — II. део. Да је мени леђи па умрети, лакрдија с песмама, у једном чину. — III. део. 1. Поскочница, од Прошека, певаће мушки збор. 2. Концерт, од Бетовна, за клавир, уз пратњу оркестра; 3. Лаку ноћ, двопев, од А. Милчинског, певаће, уз пратњу оркестра, Л. Хадифева и Љ. Зорићева; 4. Ратна песма козовска, од Хендриха, певаће мушки збор.

(Петрињско певачко друштво Славуј) давало је у прошлу недељу концерт за страдалнике од поплаве у Чешкој, на ком добровољно суделоваше пуковнијски свирачки збор.

(Јужно-словенска академија) у Загребу добила је ових дана красну успомену од овога заштитника, владике **Ј. Ћ. Штросмајера** — његов лик, који је израдила у Риму гласовита сликарица Амалија де Анџелис. Ова велика слика представља владика у природној величини, где седи на столици и држи у левој руци од чести развијен лист, на ком се читају његове на сабору 1861 (29. априла) изговорене речи: „Академија за науке треба да је најплеменитији циљ душевне радње; то пак може бити само онда, ако се науци отвори врело у свеучилишту“ — речи које се односе на та два завода, које је он засновао и народ за њих усехитио. — Слика

беше у Риму изложена, те је у тамошњим уметничким круговима стекла општу хвалу. Сад је смештена у малој дворани „народнога дома“ у Загребу, где се држе јавна академичка читања.

(Политехничка изложба у Москви), која је већ отворена, врло је величанствена, како јављају новине. Ради изложбе уређено је народно позориште, на што је градско представништво дало 10,000 рубаља. У том позоришту играће се и после изложбе, док се не исплати, па ће се онда порушити, а на његовом месту саградити ново позориште. Све просторије изложбе склопчане су брзојавном жицом са средишњом управом изложбе. У историјској одсеку заступљен је Севастопол са више од 80 великих фотографија оних људи, који стекше особитих заслуга за војничку славу Русије у боју код Севастопоља и тврђаве Малакова. Из разних азијских земаља приспели су у Москву представници знатних индустријских грана, који ће радити пред руском публиком.

Од стране Црне горе отпутовали су на московску изложбу Јован Сундечић и сердар Саво Пламенац.

(Велик и леп концерт) био је 17 јуна у Бостону. У збору беше 16,000 певача, а у оркестру свирало се на 1,500 инструмената. На концерту јо било више од 30,000 душа.

П Р О С В Е Т А.

(Словенско свеучилиште.) Ми Словенци, пише Slovenski narod, плаћамо порез и то крваво. Наш новац, који тече у државну благајницу, није гори од осталих. Ако захтевамо словенске учитеље, то нам се вели: нема их. А ми велимо: дајте нам словенске школе, за наш словенски новац, дајте нам словенско свеучилиште, на ћемо одгајити себи словенске чиновнике, учитеље и т. д. Тако ће се многи таленат, који нема с чим да путује у стране земље, моћи изобразити код куће. Али узалуд ми то захтевамо и молимо! Но да видимо, како се другде по нашем царству ради. — Пештанске званичне новине доносе повељу, да се у Колошу (Ердељу) подигне маџарски универзитет још ове 1872. и 73. школске године. Ту се не пита угарски сабор, него се у напред рачуни да ће он то одобрити и прихватити. У читавом Ердељу нема више од 300 хиљада Маџара; остало становништво је румунско и немачко. За триста хиљада Маџара диже се свеучилиште одржавном трошку, а за пет пута толико Словенаца, који тако исто данак плаћају, не диже се универзитет, шта више ни

малих домаћих школа не дају нам свуда. Истинита је она реч: „Правица је основа државама.“

(Америчке новине) „Weekly Trade Circular“, што излазе у Новом Јорку, говоре у своме последњем недељном листу о новим установама у Немачкој, које се тичу штампе и књижарске радње, па хвале особито књижарску школу у Липсици. Тако исто хвале и штампарске школе у Немачкој, особито ону у Стутгарту, упућујући при том на скорашњи састанак немачких штампара и ливаца слова у Ајзенаху. На послетку амерички часопис означава Шулцев овогодишњи Адресни календар немачких књижара као праву угледну књигу те врсте, без које не може бити ни један човек од струке.

(Немачко царство) има 60,000 малих школа, у којима се уче 6 милијуна ученика. — Гимназија има по Немачкој 330, малих гимназија 214, реалних гимназија 14, реалних и виших грађанских школа 483. Свега ђака у тим средњим школама има 177,400. Университета има немачко царство 20, са 1624 учитеља и 15.600 ученика. Политехничких школа броји 10, са 360 учитеља и 4500 ученика.

Немачки университети походе се овако: Липска 2315 ђака међу њима 1404 несу Саси. — Берлин 1990 ђака. — Краљевац 549, међу њима 35 несу Пруси. — Тибинген 793 ђака, међу њима 280 туђинаца. — Хајделберг 841, међу њима 688 туђинаца. — Гетинген 871, међу њима 217 туђинаца.

(Немачке женске новине Базар.) Те врло добро уређиване новине прешле су у руке неком деоничарском друштву, и имају сад 133,500 претплатника. После полугодишње радње подељен је међу деоничаре добитак од 72,460 талира.

НЕКРОЛОГ.

(Др. Димитрије Деметер), секретар у миру прешњег намесничког већа, многозаслужни књижевник и зачетник хрватскога народног позоришта, умрло је у Загребу 12. (24.) јуна. На позоришној згради вила се због његове смрти црна застава, и одгођена би представа народне опере „Љубав и злоба“.

Деметер је рођен 9. (21.) фебруара 1811. у Загребу, од православних родитеља. Свршив гимназијске науке у Загребу, философске у Грацу, а лекарске у Бечу и Падови, постане 1836 доктором лекарства, баш у оно време кад Људевит Гај беше високо подигао народну заставу. И Деметера усхити идеја народне обнове, те са красивим способностима ступи у коло тадашњих младих бораца. Писао је ова дела: „Љубав и дужност“ и „Крвна освета“, драме, године 1838; „Теута“, трагедија 1844; „Љубав и злоба“, опера, коју је Лисински ставио у музику, 1845; либрето за другу оперу „Порин“, и шаљиву игру „Стари ашикџија“.

Много је помагао издавање драма. У „Izboru igroka ilirskoga kazališta“ (1841 — 42) изашли су од њега ови преводи: Обаларова кћи, Хедвига, Хрватска вјерност, Заручници заручница, Лудост и лудорија, Енглеске робе. — Године 1840. постави га одбор Матице илирске за управитеља народног позоришног друштва. Као така превео је више драма. Доцније је штампом издао Пропаст царства српскога, превод с немачкога.

Песник је радо боравио у народној прошлости, која му даваше предмете за његове умотворе. Осим драма написао је лирско-епску песму „Гробничко поље“, штампану 1842 („Kolo“ св. I); даље, историјску приповетку „Отац и син“, и ове приповетке: Иво и Неда, Метеж, Једна ноћ.

Уређиваше неколико година Danicu, почев од године 1839; уредио је два течаја забавника Iskre; године 1848. беше издавач листа „Südslavische Zeitung;“ 1849. беше члан одбора за правно-политичку терминологију; од 1856. уређиваше неколико година званичне Narodne novine. После 1860. писао је позоришне критике, а 1870 уређивао је белетристички лист Hrvatski soko. — Године 1861. издао је превод песама Јелачића бана.

Ево у кратко преглед његове обилне књижевне радње, која Деметера ставља међу најзаслужније наше писце; нарочито једна струка нашега душевнога живота, народно позориште у Загребу, има много њему да захвали за свој данашњи развитак. Хвала му на труду! Слава спомену његову!

КЊИЖЕВНОСТ.

У Новом Саду изашла је књига Србија на Истоку, од Св. Марковића.

У Пешти је изашао: Дечији свет, свеска прва „Венац несама за малу српчад“, у другом издању (20 н.) — Свеска друга „Слике и прилике за одраслу српчад“ (40 н.)

У Пешти је изашао угледни број: Српски Лојд лист за трговину и трговинске одношаје. Излазиће сваки дан осим понедељника, почев од 10. јула. Цена годишња 12 фор.

У Вуковару ће издавати и уређивати технички часопис за мушко и женско одело, Српски Помодар, са прилогом слика и нацртаних кројева новог ношава, — Сава П. Лазић, кројач. Годишња цена 6 фор.

У Београду су изашле ове књиге:

Друга књига Историје свега света од Стојана Бошковића.

Шта да се ради, приповетка о новим људима, од Чернишевскога. Део први. Цена 6 гр.

Други део **Логине**, по Ц. С. Милу, од А. Васиљевића. Цена 4 гр. (40 нов.)

Демократија у Америци, од А. Токвиља, с францускога превео Настас Петровић. Прва свеска, од 24 табака, изаћи ће с концем јула. Цена 10 гроша (1 фор.) Ово је дело награђено из књижевног фонда И. Коларца.

Изашла је 19. књига **Rada jugoslavenske akademije**. Стр. 208. Садржај: 1. Ботаничке цртеже и додаци к флори хрватској од Л. Вукотиновића. — 2. Механичка теорија о топлини, од дра. Шубића. — 3. Допуне и исправци за старију повјест хрватску, од дра. Фр. Рачкога. — 4. Наравословне цртеже са сјеверно-источне обале јадранскога мора, од Сп. Брусине. — 5. О првим годинама Душанова краљевања у хронолошком погледу, од И. Руварца. — 6. Извод из записника. — 7. Четврти извештај о сабирању правних обичаја. — 8. Књиге, које је академија примила. — Таблице, к расправи о флори и к расправи дра Шубића.

У Берлину су изашле две књиге, које се тичу Руса, а по њима и осталих Словена: *Die russische Litteratur und Ivan Turgenjev, von Otto Glagau* (Verlag Gebrüder Paetel), и *Lehrgang der russischen Sprache, von Aug. Boltz (R. Gärtner)*, по Робертсоновом методу, четврто, прерађено и веома поправљено издање.

Издања српског ученог друштва, у Београду. Орган друштвени зове се **Гласник**, којег је до сад изашло 33. књиге. Цена свакој књизи 6 гр. (чаршијски грош вреди колико наш десетак, то јест десет новчића). Ко купи више од једанаест различних књига Гласника у један пут, добија сваку по 4 гроша.

Од Гласника нема више на продају ових књига: 1, 2, 8, 9, 10, 11 и 18.

Остала издања друштвена јесу:

Грађа за историју српскога народа. **Гласник другог одељења**, књига 1. Протокол шабачког магистрата (5 гр.); књига 2. Споменици о Стјепану Малом, исписао С. Љубић (5 гр.) — **Деловодни протокол Карађорђевог** (8 гр.) — **Српски споменици из дубровачке архиве**, преписао кнез Медо Нуцић, свеска 1. (12 гр.) свеска 2. (8 гр.) — *Acta archivi veneti*, књига 1. и 2. (24 гр.) — Од Д. Аврамовића: **Опис српских древности у Св. гори** (4 гр.); **Света гора са стране вере, уметности и повеснице** (4 гр.) — **Преписка Венедикта краљевића о унији** (2 гр.) — **Грбови српских земаља**, нацрт М. А. Симића (4 гр.)

Књижевно-историјског садржаја. **Српска библиографија**, од Ст. Новаковића (20 гр.) — **Богомили**,

од дра Б. Петрановића (8 гр.) — **Мисли о важности, правцу и средствима за унапређење књижевности српско-хрватске**, од Ог. Удјешеновића (5 гр.)

Наука о језику. Српска синтакса, од Ђ. Даничића (24 гр.)

Народне умотворине. **Српске народне приповетке**, скупио В. Врчевић (6 гр.) — **Српске народне игре**, описао В. Врчевић (2 гр.)

Проучавање народа. **Предлог за изучавање живота народа српског**, од А. Чумића (2 гр.) — **Географско-статистични речник Србије**, од Ј. Гавриловића (6 гр.)

Историја просвете. Историја умнога развитка у Европи, написао Ц. В. Дрепер, с енглескога превео Мита Ракић. Први део (12 гр.)

С В А Ш Т А.

(„По божијој милости“) има у Европи 18 владара, за које плаћају народи годишње 206 милијуна франка (форината „шајна“); то долази на дан 563 хиљаде франка. Како је државном сабору у Бечу предложено да повиси „цивилну листу“ (плату владоцу), не ће бити с горега да прегледамо доходе већих држава европских упоредо са цивилним листама њихових владара.

	државни доходак	цивилна листа
Аустрија	206 милијуна	6,500.000
Енглеска	423	3,300.000
Немачка (сва)	230	13,000.000
Русија	400	11,000.000
Италија	220	4,500.000
Турска	80	6,700.000
Француска (под Нап.)	406	10,000.000
Швајцарска	142	3,500.000

А савезне државе у северној Америци плаћају своме председнику годишње само 25.000 талира.

(**Голубиња пошта.**) Последњег француско-немачког рата служиле се много голубињом поштом, да шаљу листове из околених места у друга. За то ће сад по за падно-немачким тврђавама да уреде голубиње поште. До сад су за то одређене ове станице: Колонија, Мец и Страсбург, а доцније ће бити и у Торуну, Познању и Краљевцу.

(**Расправа у цркви.**) Једне недеље путе се у разговор две суседе у берлинској цркви управо онда, кад су велике оргуље страним својим звучима све у храму заглашавале. Да би се могле разумети, мораше суседе гласно викати, да би барем у неколико надјачале глас оргуља. Али на један пут пређе оргуља из најјачег у најтише свирање, а суседа, не опазивши то, у свом гласном говору почиве коњи на ухо, али тако да су сви у цркви могли чути: „ја их увек печем на масти.“

Издаје управа српског народног позоришта.